

НАУКОВО - ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ УКРАЇНСЬКОЇ МАРТИРОЛОГІЇ

ЗАВДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МАРТИРОЛОГІЇ

МЮНХЕН 1947

**Інформаційна бібліотека
НДІУМ**

Випуск ч. 1

На правах рукопису

Видає Ліга Українських Політичних В'язнів
Druck: R. Oldenbourg, Graphische Betriebe G. m. b. H., München

Мозіоль

Українська мартирологія й завдання її наукового дослідження

»Мій краю прекрасний,
розкішний, багатий!
Хто тебе не мучив?«

Т. Шевченко

I.

Можна без великої помилки сказати, що історія України — це історія визвольної боротьби, отже суцільна мартирологія українського народу в його боротьбі за державно-національне існування. І будь-що-будь, цілі століття української історії, цілі покоління нашого народу пройшли свою путь в умовах бездержавного існування української нації, в безперервній боротьбі проти чужоземного поневолення, яке сунуло на багаті українські землі з усіх сторін, а найбільше, найдовше і найстрашніше зі Сходу і з Заходу. Ця боротьба неминуче вимагала жертв — й сторіки крові століттями лилися на українських землях, а скільки ж української крові пролягло було далеко за межами України, в нерівній боротьбі за рідну Українську Землю та її «вольную волю»!

Великий український патріот кінця XVIII ст. автор «Історії Русов» надхненими рядками яскраво висловив цю думку. «Остається тепер размыслить и посудить, что, ежели по словам самого Спасителя, в Евангеліи описанным, которыя суть непреложны и не мимо идут, ежели «всякая кровь, проливаемая на земли, възыщется от рода сего», то какое възысканіе предлежит за кровь народа Рускаго, пролитую от крове Гетмана Наливайка до сего дне, и пролитую великими потоками за то единственно, что искал он свободы, или лучшей жизни в собственной земле своей и имел о том замыслы, всему человечеству свойственные?».

Це була справжня мартирологія цілого українського народу.

Але в цьому священному морі української крові, пролитої за волю і щастя своєї батьківщини і свого народу, є багато, незмірно багато краплин, особливо цінних для майбутньої перемоги української національно-державної ідеї. Це вогнені краплини

крови тих борців за українську справу, які свідомо й беззавітно поклали своє дорогоцінне життя на жертвенник української волі і незалежності. Це ті мученики за Україну, кажучи старим літописним словом — «добрі страдальці за Українську Землю», що, як вічні, негасимі світильники, освітлюють шлях українського народу до остаточної перемоги над усіма його ворогами, немов би та «сторожа з того світу» що, за віщим словом Кобзаря, стане «кругом святого Чигрина» й «не дасть святого розпинать». Це ті мученики за українську волю, що конали на ешафотах Варшави і Москви, у в'язницях польських, московських, турецьких, в усяких московських, і досовітських, і совітських, «Соловках», в німецьких гестапівських катівнях і концентраційних таборах. Їх багато, надто багато — десятки тисяч, сотні тисяч, може мільйони — хто зна точно, скільки їх було.

Хто лічив їх?

А мусимо не тільки лічити, але й назвати їх. Не тільки назвати, але і знати їх. Не тільки знати, але переказати прийдешнім поколінням, передати світу пам'ять про них, бо вони — будівничі Нової України, вони творці нашого майбутнього державно-національного життя.

II.

Чи сповнили ми досі цей святий обов'язок перед українськими іменними і безіменними мучениками? Чи українська історіографія приділила належної уваги цьому переважному питанню? Треба одверто визнати, що ні. Не можна сказати, що у нас бракувало почуття свідомости цього обов'язку. Не слід думати, що українська історична наука не цікавилася цими питаннями й нічого не зробила для увічнення героїв української національно-визвольної боротьби. Деяко було зроблено і про це треба сказати кілька слів, щоб ясніше було, що маємо ще зробити.

Передусім українська історіографія перевела велику дослідчу працю в царині історії визвольної боротьби України минулих століть. Можна сказати, що історія визвольної боротьби українського народу проти Польщі (до кінця XVIII ст.) й частково проти Московщини (до революції 1917 р.) в загальних рисах досліджена. Не будемо наводити тут імення авторів і назви добре відомих праць українських істориків, що поклали міцні підвалини для спеціального студіювання української мартирології минулих історичних епох. Зате, вважаємо за свій обов'язок відзначити тут бодай деякі спроби конкретної української мартирології в дотеперішній українській історіографії. Поминаючи славно-

звісні розвідки та монографії М. Костомарова й В. Антоновича, які подали не тільки загальне історичне тло українського національно-визвольного мучеництва XVI — XVIII ст., але й низку важливих його епізодів (з цього погляду особливо цікава студія Костомарова про мазепинців і розвідка Антоновича про Гонтю), треба згадати кілька розвідок та статтів про долю українських жертв московської централістичної політики XVIII ст., зокрема мазепинців (праця Де Пуле, публікації у «Киевской Старине», розвідки Др. Домета Оляччина, монографія Проф. Др. Бориса Крупницького про гетьмана-емігранта Пилипа Орлика, праці Др. Ілька Борщака про Орликів — гетьмана й сина його Григорія тощо). Серед студій, присвячених українцям, які зазнали московських репресій у XVIII ст., окреме місце посідає книга «Слово і дідо государеве», написана в майстерній напівбелетристичній формі харківським істориком Миколою Горбанем, який студіював архіви російської «Тайної Канцелярії» й подібних інституцій XVIII ст., аж доки совіська тюрма і заслання не перетворили його самого на одну з жертв російської централістичної політики XX ст. на Україні й відірвали його назавжди від української історичної науки.

Масмо далі невеличку історично-біографічну літературу про діячів Гайдамаччини (зокрема задана вище розвідка про Гонтю — В. Антоновича, студія про М. Залізняка проф. Осипа Гермайзе тощо). Менше уваги було приділено українським автономістам другої половини XVIII ст., що стали жертвами московського централізму (зокрема ніженські опозиціонери 1767 року, запорізькі автономісти, й серед них останній кошовий отаман Петро Калнишевський тощо). Є кілька невеличких публікацій, присвячених українським декабристам (зокрема про Василя Лукашевича, Якова Драгоманова, Івана Сухинова). Значно більша і докладніша література про діячів Кирило-Методіївського Товариства й особливо про Тараса Шевченка, про українських народників другої половини XIX ст., про діячів Старої й Нової Громади, зокрема про Михайла Драгоманова, Миколу Зібера й Сергія Подолинського, про діячів українського національного відродження в Галичині, про учасників українського національно-революційного руху кінця XIX — початку XX ст. (зокрема про членів РУП). Нарешті, є численна, а вже ж далеко ще недостатня література про діячів відродження Української Держави 1917 — 1921 рр. та їх велику жертву для України.

Зате, найменше досліджено українську мартирологію останньої чверти нашого віку під важкою рукою Польщі, Угорщини, Румунії й особливо гітлерівської Німеччини та ССРР.

А втім треба відмітити, що переважна більшість цих праць складена в загально-історичному й, у кращім разі, в історично-біографічному пляні. З погляду української мартирології маємо тільки невеличкі й несистематичні спроби, здебільшого у формі особистих спогадів чи реєстрів жертв ворожої Україні політики чужих держав.

III.

Отже, в справі української мартирології українська історіографія зробила ще надто мало. Головна причина цього полягала в невірному, або напіввірному стані української історичної науки на Батьківщині, власне, у відсутності незалежної Української Держави. Тим самим визначається невідмінний обов'язок вільної української науки (на еміграції) широко розгорнути досліди над українською мартирологією як давно минулих часів, так і недавно минулої та сучасної доби. Правда, еміграційне становище нашої історіографії, а, з другого боку, позбавлення нас архівних джерел та літератури, а також правних і матеріальних засобів не дає достатніх можливостей для широкого й глибокого студіювання всіх моментів і питань української мартирології. Але на це нема ради. Мусимо сповнити наш національний обов'язок — зробити в цій царині все, що можливо,

Щоб розкрились
Високі могили
Перед вашими очима,
Щоб ви розпитали
Мучеників: кого, коли,
За що розпинали!

(Т. Шевченко)

А майбутні вільні українські покоління завершать будівництво величного наукового Пантеону української мартирології.

Отож, спробуємо накреслити основні, невідкладні завдання наукової праці над українською мартирологією. Передусім насувається справа складання **реєстрів** української мартирології. Ми повинні зібрати відповідні матеріали, як друковані, так і недруковані (письмові й усні) для укладення реєстрів борців й мучеників за українську національну справу, незалежно від того, коли, де і за яких обставин вони боролися й загинули, або так чи інакше постраждали за це. Звичайно та праця мусить переводитися систематично, по певних історичних періодах, в певних територіяльних межах, нарешті, в зв'язку з відповідними національно-політичними осередками та організаціями. Наведемо кілька прикладів. Українську мартирологію першої половини XVIII

ст. найкраще пов'язати з добою гетьмана Івана Мазепи та мазепинців (зокрема гетьмана Пилипа Орлика) на Україні й закордоном. Українську мартирологію середини ХІХ ст. на Великій Україні слід пов'язати з діяльністю Кирило-Методіївського Товариства й зокрема Тараса Шевченка. Українську мартирологію останніх десятиліть найкраще вивчати в зв'язку з діяльністю тогочасних українських політичних та культурних осередків, таких, приміром як Спілка Визволення України (СВУ) 1929 р., як Українська Академія Наук, як літературні течії і організації (неоклясики, «Вапліте» тощо). Й, переходячи до сучасності, українську новітню мартирологію на Україні й закордоном під німецькою окупацією треба вивчати в зв'язку з діяльністю відповідних українських національно-революційних організацій. Монографічне дослідження певних моментів і осередків української національно-визвольної боротьби створить той ґрунт, на якому може розвиватися студіювання української мартирології, передусім у формі реєстрів тих українських діячів, що впали жертвами тої боротьби. Згодом окремі реєстри могли б бути заведені до загально-українського Синодику.

Другий етап наукової праці в царині української мартирології, який почасти може проходити рівнобіжно з першим, це складення **Історично-Біографічного Словника борців за волю України**. Це монументальна праця, яку за еміграційних умовин можна виконати хіба частково — у вигляді поодиноких біографічних нарисів, присвячених окремим українським діячам, абож невеличких збірок історично-біографічного характеру, пов'язаних з тими чи тими українськими політичними та культурними осередками минулого й сучасного. Складення таких окремих історично-біографічних словничків — річ можлива навіть в умовах сучасної еміграції — й вони стануть за важливі цеглини майбутньої величньої будівлі — **Всеукраїнського Історично-Біографічного Словника борців за волю України**.

З тими двома, тісно з собою пов'язаними завданнями сучасної української мартирології, безперечно, лучиться третє завдання — **збирання матеріалів і монографічне дослідження окремих ділянок української мартирології в минулому та сучасному**, таких, приміром, як український національно-політичний рух, українська національна Церква, українська національна культура, українська національна економіка, українське національне військо тощо. Потреба таких студій, звичайно, в історичному аспекті й саме в плані української мартирології, цілком очевидна й не потребує ближчих пояснень та обґрунтувань.

Четверте важливе завдання наукової праці в царині україн-

ської мартирології—це безперечно, збирання й систематизування відповідного документально-мемуарного (письмового й особливо усного) матеріалу. Цей матеріал має виключне значіння для студіювання новітньої української мартирології, а тим самим для дослідження сучасної української визвольної боротьби. Годі й казати, що з погляду черговости завдань — це одне з найголовніших завдань сучасної української мартирології, наукова й політична вага якого цілком ясна.

У процесі збирання документально-мемуарного матеріалу, природньо виникає потреба утворення бодай невеличкого **Архіву-Музею Української Мартирології**, де мають бути збірні, збережені й систематизовані документальні та меморіяльні матеріали — рукописи, малюнки, фото, діаграми й картограми, меморіяльні речі тощо. Одним з поважних завдань, пов'язаних з тим, є складання **бібліографії української мартирології**. Залишаємо на боці питання про організаційну структуру Архіву-Музею Української Мартирології: чи він мусить бути автономною організацією (при НДІУМ), чи, може, увійде на тих чи тих умовах до складу загального Українського Архіву-Музею на еміграції. Це справа дальшого часу, а покищо потреба збирання й особливо збереження таких матеріалів дуже пекуча.

Поважне місце в пляні студій над українською мартирологією належить популяризації цієї справи шляхом видання науково-популярних збірників, брошур, публікації статей у пресі, а також організації меморіяльних академій, прилюдних лекцій тощо. Справа студіювання української мартирології — це справа цілої української громади на еміграції, це справа всіх національно-свідомих елементів там, на Батьківщині.

Нарешті, вся ця широка й важлива праця мусить знайти в майбутньому своє завершення в складенні монументальної **Історії Української Мартирології**, на тлі загальної історії української визвольної боротьби.

Такі найголовніші завдання сучасної української наукової мартирології на еміграції.

IV.

Науково-організаційним осередком цієї національно-важливої праці є Науково-Дослідний Інститут Української Мартирології (НДІУМ), заснований з ініціативи Ліги Українських Політичних В'язнів (ЛУПВ) у Мюнхені. Аджеж у статуті НДІУМ, схваленому на першій організаційній конференції Інституту, зазначено, що мета НДІУМ — зберегти наступним українським поко-

лінням аннали жертв та імена борців за волю України, для вічної пам'яті та належного вшанування.

Відповідно до того, завдання НДІУМ — збирати, переховувати, систематизувати, науково досліджувати, літературно обробляти та видавати матеріали про жертви українського народу, які він приніс у своїй визвольній боротьбі, від найдавніших часів, за свої національно-державні ідеали: Вільну, Самостійну, Соборну Українську Державу. Тимто об'єктами для праці НДІУМ являються всі відомості про факти індивідуальних і масових страт, тортур, фізичних і моральних знущань, добровільного чи недобровільного залишення Рідного Краю—від всяких окупантів і за всяких чужих державних надвлад, чи займанщин, вдома чи закордоном, в одвертій бою за війни, чи в політичних, громадських, культурних та господарських змаганнях з ворогами українських політичних ідеалів — на всіх українських етнографічних теренах та в краях української еміграції й заслань.

Для виконання цих великих і відповідальних завдань Інститут має колегію наукових співробітників та мережу уповноважених представників по таборах і інших осередках української еміграції. Зокрема, колегія наукових співробітників Інституту охоплює широке коло українських істориків, філологів, соціологів, правників, економістів та інших фахівців у царині суспільних наук, а також літератів та журналістів, що займаються науково-дослідною працею. Наукова праця Інституту провадиться по секціях, яких на перший період діяльності Інституту встановлено 6. Це секції:

1. Української мартирології до кінця XVIII століття.
2. Української мартирології на терені Російської імперії XIX—XX ст.
3. Української мартирології на терені російської окупації XX ст.
4. Української мартирології за Австро-Угорської монархії.
5. Української мартирології на західніх українських землях в 1918 — 39 р.р.
6. Української мартирології за часів німецької окупації 1939 — 45 рр.

Але широкі завдання Інституту Української Мартирології не можуть замкнутися в наукових кабінетах. Вони вимагають якнайширшої участі цілого українського громадянства в праці НДІУМ. Тим то особливо значення надається праці **уповноважених представників Інституту**. Завдання уповноважених представників та комісій, що утворюються при них, це збирання матеріалів української мартирології, особливо за ті періоди україн-

ської визвольної боротьби, які ще не висвітлені належно в історичній літературі, а зокрема, за часи від першої світової війни до наших днів. Отож до складу тих комісій входять літературні, журналістичні, культурно-освітні та громадські працівники, здебільшого з числа осіб, потерпілих від різних окупаційних властей на українських теренах.

Праця уповноважених представників НДІУМ та комісій при них забезпечує Інституту збирання:

а) актів та документів української мартирології в оригіналах чи засвідчених копіях,

б) спогадів, написаних самими учасниками подій чи фактів,

в) спогадів, записаних членами комісій при уповноважених представниках НДІУМ зі слів самих учасників подій чи фактів, або з переказу інших свідків та сторонніх осіб,

г) протоколярних записів комісій,

г) списків тих, що загинули за волю України.

Така в загальних рисах структура Інституту, склад його та організація праці.

V.

Ми накреслили основні завдання наукового дослідження української мартирології та організаційні засади Науково-Дослідного Інституту Української Мартирології. Надто великі й відповідальні завдання в цій царині, надто широкі рамці нового осередку вільної української наукової думки. І надто малі ще наші сили, надто вузькі еміграційні рамці для такого великого діла. Може виникнути тривожна думка, чи подолаємо всі труднощі на цьому шляху, чи здужаємо виконати цей наш науковий обов'язок? Може, слід було б одразу обмежитися якоюсь невеличкою частиною цієї неосяжної праці; може, досить буде, коли пощастить хоч щось зробити у цій справі?

Ні, не можна. Ні, не досить. Так, слабкі наші сили й малі наші можливості. Але надмірно великий наш національний обов'язок перед нашою історією, нашим минулим і нашим майбутнім. Якщо не ми, хто ж виконає за нас цей священний довг, покладений на нас нашим народом і нашою історією. І коли, справді, вузький ґрунт для нашої праці на чужині, зате безмежні простори духової волі відкриваються тут перед нами. Бо, перефразуючи слова Апостола Павла, «не маємо тут сталого града, але шукаємо майбутнього» (До Євреїв, XIII, 14).

Тільки тут, на еміграції, можемо відчутти й повною мірою оцінити високий жертвенний подвиг тих «споборників святої волі»

(Шевченко), мучеників за Україну, як тих, що імення їх увічнені в анналах історії, так і тих мільйонів, що імення їх »Ти, Господи, відаєш«. Бо хоч великі наші жертви й важкі втрати, хоч болючі ще переживання недавнього минулого й свіжого сучасного, вони викликають в нас не почуття суму і розпачу, а почуття гордості й радості. Гордості з того, що наш народ завжди боровся за свою волю й знайшов у собі стільки вірних і відданих українській національній справі синів — героїв і мучеників. Радості, отої глибокої, непорівняної ні з чим, радості християнського мучеництва, — з того, що мученикам за Україну належить »вінець правди« (До Тимофія, IV, 8), а правда вічна й тільки правда.

І ще одне, що примушує нас на всю широчінь поставити саме тепер проблему української мартирології й усі сили віддати на те, щоб її науково дослідити. Вогненным словом віщував це Шевченко:

Ворог, що сміється...
Смійся, лютий враже!
Та не дуже, бо все гине, —
Слава не поляже;
Не поляже, а розкаже,
Що діялось в світі,
Чия правда, чия кривда
І чий ми діти.

Науково-Дослідний Інститут Української Мартирології та його завдання

Одним із завдань, що його поставила перед собою Ліга Українських Політичних В'язнів за статутом, прийнятим Американською Військовою Владою 26.6, 1946, а тепер поширеним, є збирати, переховувати і публікувати (друком, фільмом, доповідями, виставами і інше) матеріяли про доконані злочини на українських політичних в'язнів та українському народові і організувати для цієї цілі науково-дослідні установи, видавництва, архіви, музеї тощо (статут, ст. 11, § 2).

Розгортаючи пляново свою роботу у тому напрямкові, Ліга Українських Політичних В'язнів покликала до життя Науково-Дослідний Інститут Української Мартирології (НДІУМ).

Безпосередньою метою Інституту є зберігти для прийдешніх поколінь аннали жертв та імена борців за Волю України, пам'ять

про ті жертви, які приніс український народ в своїй визвольній боротьбі від найдавніших часів, змагаючи за свої державно-політичні ідеали: **Вільну, Самостійну, Соборну Українську Державу.**

Матеріяли про українських політ'язнів, про цей один з відтинків тернистого шляху, яким приходилося іти українському народові у своїх державних змаганнях, відомості про масові розстріли і пооодинокі факти смерти, про вигнанство, добровільне і недобровільне залишення рідного краю, про спалені села і міста, загибель від усяких окупантів і при всяких чужих надвладах вдома і на еміграції, в одвертому бою чи на різних ділянках політичних, громадських, культурних і господарських змагань з ворогами українських ідеалів на всіх етнографічних землях та в країнах українських заслань і еміграції. Всі ці матеріяли є свідченням великої героїки, яку виказали сини Української Землі.

Ставлячи перед собою завдання збирати, переховувати, науково досліджувати, обробляти і видавати матеріяли про жертви українського народу, принесені ним на продовж всього його історичного життя, НДІУМ особливе значення надає потребі терміново зібрати матеріяли мартирології за часи між двома світовими війнами, від 1917 року і далі, за часи другої світової війни і до останніх днів.

Час іде, люди вмирають, пам'ять зраджує, факти забуваються і є велика небезпека що, якщо своєчасно відповідні матеріяли не були б занотовані і зібрані, то для наших нащадків не лишилося б жадних відомостей про героїзм українського народу останніх десятиліть. Тим то Уповноважені представники Інституту на місцях мають важливе і відповідальне завдання: поки ми вкупі, поки життя на місцях нашого скупчення є більш-менш організоване, поки пам'ять ще свіжа і поки зберігаються ще рештки документів, негайно з усією інтенсивністю приступити до збирання матеріялів української мартирології. Щоб полегшити переведення цієї роботи, пляново і систематично організувати працю на місцях, Дирекція НДІУМ видає цей правильник для Уповноважених Представників. Зібрані матеріяли, запити та кореспонденцію в відносних справах належить направляти на адресу Дирекції НДІУМ: Мюнхен, Дахауерштрассе 9/II.

Управи ЛУПВ, в районі діяльності яких ще немає Уповноважених Представників НДІУМ, виділяють їх з числа осіб, які прихильно ставляться до справи збирання матеріялів мартирології та надаються до очолювання на місці цієї праці, та повідомляють про висунені кандидатури Дирекцію НДІУМ.

Програма для збирання матеріалів з української мартирології

1. Прізвище, ім'я, рік народження, місце народження.
2. Соціальне походження. Якщо соціальне походження спричинювалося до утисків, то відзначити, коли це сталося і в чому виявилось.
3. Освіта, середня, вища, повна, незакінчена. Якщо з політичних або соціальних причин освіта не була закінчена, то відзначити, коли, за яких обставин, це сталося.
4. Професія (фах). Якщо з тих або інших причин довелося змінювати професію (фах), то зазначити, які саме фахи були змінені, за яких обставин, в якій послідовності, в які роки.
5. Стале місце мешкання. Якщо місця мешкання були змінені в наслідок утисків, або під загрозою утисків, або бажання уникнути утисків, зазначити місця, куди переїздили, й тривання перебування в кожному з місць.
6. Де Ви працювали. Опишіть докладно зміни у Вашому житті, в часовій послідовності, вказуючи на причини, що примушували Вас змінювати рід праці (служби) (соціальні, політичні, особисті).
7. Ваше родинне життя. Доля Ваших батьків, ближчих членів родини. Якщо хтось з Вашої родини був репресований, зазначити: одружений, холостяк, розведений. Якщо ті, або інші зовнішні, політично-суспільні обставини позначилися на Вашій особистій волі, на волі вашої дружини, дітей і т. д. опишіть це все докладно.
8. Умови Вашого побуту. Матеріальний побут. Як змінювався Ваш матеріальний побут за советських часів. Чи мали Ви якесь майно, яке саме, що Ви придбали і що загубили. Внаслідок чого Ви придбали або загубили майно. Якщо Ви були службовцем або робітником, зазначіть, в які рідки, скільки Ви заробляли.
9. Ваші політичні і релігійні погляди. Яких поглядів а) політичних, б) релігійних Ви трималися. Як Ваші погляди (а, б) змінювалися протягом Вашого підсоветського життя. Чим зумовлені були зміни Ваших поглядів. Зміни Ваших ідеологічних поглядів в підсоветський період, підчас другої війни, після закінчення війни.
10. Яких утисків зазнали Ви протягом Вашого життя, окрім тих, що їх Ви відзначили в попередніх пунктах.
11. Чи Ви були арештовані, коли, де і ким.
12. Чи переведено трус. Що взято підчас трусу. Хто переведив трус.
13. Куди Ви були перенесені після арешту.

14. Перебіг Вашої справи. Хто був слідчий. Чи мінялися слідчі. В зв'язку з чим мінялися слідчі. Як часто викликали на допит, коли.

15. Чи зазнавали Ви тортур (знущань) підчас ув'язнення і допитів (моральних, словесних, фізичних і т. п.).

16. У чому Вас обвинувачено. Чи було змінене обвинувачення протягом слідства. Чи обвинувачення торкалося Вас особисто, чи Ви були притягнені в справі, що торкалася кількох осіб.

17. Чи вимагали від Вас показати, хто Вас «завербував» і кого «завербували» Ви.

Інструкція для Уповноважених Представників НДІУМ та для Комісій при них

1. Уповноважені Представники підлягають Дирекції НДІУМ.

2. Діяльністю Уповноважених Представників керує один з членів Дирекції НДІУМ за відповідною постановою Дирекції.

3. Уповноважені Представники НДІУМ організують на місцях збирання матеріалів з української мартирології відносно до завдань Інституту, користуючись при цьому інструкційним матеріалом, який вони одержать від Дирекції НДІУМ.

4. Для переведення праці на місцях Уповноважені Представники НДІУМ створюють при собі «Комісії для збирання матеріалів мартирології» з осіб, що надаються для цієї роботи, перебираючи на себе головування в Комісії та загальне керівництво працею Комісії.

5. Членами Комісії для збирання матеріалів української мартирології можуть бути всі особи, які виявлять бажання і здібності до цієї роботи. Бажано прийняти до роботи в Комісії бувших політв'язнів, осіб, що особливо зазнали утисків і переслідувань, а також осіб, які можуть забезпечити успішне і активне переведення збиральницької роботи на місцях. Число членів Комісії визначається залежно від обставин і обсягу роботи.

6. Об'єктом праці Комісії при Уповноважених Представниках НДІУМ є матеріали з української мартирології, що їх обсяг і тематика відповідають темі і завданням НДІУМ (див. § 3).

7. Матеріали з української мартирології, що їх збирають на місцях Комісії, поділяються за своїм характером на такі групи:

а) Спогади, написані особисто безпосередніми учасниками подій.

б) Спогади, записані членами Комісії зі слів учасників подій, або зі слів свідків.

в) Реєстрові списки жертв політичного терору.

Примітка: За бажанням автора спогадів, або особи, яка подала відомості, прізвище й точне зазначення місця можуть бути змінені, але Уповноважений своїм підписом має засвідчити автентичність матеріалів в кожному окремому випадку.

8. Збирання матеріалів провадиться за добровільною згодою осіб, від яких одержують відомості. В міру потреб Уповноважені й Комісії улаштовують збори, відчити, доповіді, вивіщують плякати, об'яви і т. д., що в них роз'яснюється важливість збиральницької роботи.

9. Уповноважені Представники НДІУМ надсилають звіти за свою роботу та зібрані матеріали в міру накопичення, але не рідше одного разу на місяць.

Примітка: Редакційна обробка матеріалів на Уповноважених та членів Комісій не покладається. Взагалі, ні Уповноважені, ні члени Комісії не вносять жадних поправок і змін в поданий ними матеріал.

10. Ті з Уповноважених та членів Комісії, які виявляють хист і активність в збиральницькій роботі, можуть, на пропозицію відповідного члена Дирекції НДІУМ, бути закликані на посади асистентів та наукових співробітників Інституту, а переведена ними робота може бути відзначена згідно з статутом Інституту.

Плян роботи Комісії при Уповноваженому Дослідного Інституту Української Мартирології

1. Кожна Комісія для збирання матеріалів для української мартирології працює за певним пляном, який вона складає і затверджує на своїх зборах.

2. В першу чергу матеріали з української мартирології збираються від членів Ліги Українських Політичних В'язнів.

3. Рівнобіжно в міру розширення робіт Комісії охоплюється все ширше коло осіб, що від них можна одержати матеріали з української мартирології.

4. При переведенні збиральницької роботи бажано, щоб Комісії в першу чергу збирали матеріали з другої світової війни.

5. Якщо в районі чинності Комісії перебувають особи, від яких можна одержати особливо важливі матеріали з української мартирології, Уповноважений і члени Комісії виявляють особливу ініціативу, щоб здобути відповідні матеріали, не спиняючися перед матеріальними перешкодами (пр., запрошення машиністки, стенотипістки для тих споминів і т. д.).

6. В основу роботи Комісії мусять бути покладені реєстраційні списки жертв політичного терору. З стислими даними за відповідною формою ті списки повинні дати дані для статистичних підрахунків і тому мусять якнайширше охоплювати осіб, що зазнали політичних утисків.

Реєстрові списки жертв політичного терору

1. Прізвище, ім'я, місце народження, рік народження.
2. Коли і від якої влади дана особа зазнала утисків.
3. За яку діяльність, вияв політичних поглядів, соціяльне походження, національну приналежність, релігійні переконання і т. д. дана особа зазнала утисків (покарань). В чому було обвинувачено, чи що було закинено даній особі.
4. В чому виявилися утиски (покарання і т. д.), що їх зазнала дана особа (заслання, фізичне катування, конфіскація майна, звільнення з посади, адміністративна висилка і т. д.).
5. За якою постановою дана особа зазнала утисків (за постановою суду, наказом військової влади, адміністрації).
6. Чи дана особа зазнала утисків індивідуального порядку, чи в гурті з іншими; хто і скільки осіб зазнали при цьому покарань і яких саме.
7. Термін покарань (утисків), коли і в наслідок чого припинено покарання.
8. Місце і дата переведення запису. Підпис особи, що подала відомості і підпис особи, що записувала.

Примітки: а) Відомості ці подаються також і про тих осіб, що незалежно від цього написали свої спогади і передали до Комісії.

б) Якщо потерпілий зазнав утисків через свою приналежність до української нації, або через свої національні переконання, то це відзначається окремо під § 3.

в) На кожную особу заповнюється окремих блянок, більш докладні відомості в кожному окремому випадкові подаються окремо.

СТАТУТ

Науково-Дослідного Інституту Української Мартирології (НДІУМ)

I. Мета й завдання

1. Мета НДІУМ — зберегти наступним українським поколінням аннали національно-визвольної боротьби українського народу та імена героїв і жертв цієї боротьби для вічної пам'яті та належного вшанування.

2. Завдання НДІУМ — збирати, переховувати, систематизувати, науково досліджувати, літературно обробляти, видавати та іншими способами популяризувати матеріали про зусилля й жертви українського народу, які він поклав у процесі своєї боротьби за Вільну, Самостійну, Незалежну, Соборну Українську Державу, починаючи від найдавніших часів і до наших днів.

3. Матеріали для праці НДІУМ являють відомості про факти масових та індивідуальних страт, тортур, фізичних і моральних знущань, добровільного чи недобровільного залишення Рідного Краю, ув'язнень та заслань, примусової праці, масової експропріації й депортації та інших утисків і переслідувань української людности від усяких окупантів і за всяких чужих державних надвлад чи займанщин, вдома чи закордоном, в одвертій бою за війни, чи в політичних, громадських, культурних та господарських змаганнях з ворогами українських національних ідеалів — на всіх українських етнографічних теренах та в краях української еміграції й заслань.

II. Основні організаційні положення

4. НДІУМ засновано з ініціативи Ліги Українських Політичних В'язнів (ЛУПВ), яка й далі опікується ним, аж доки, за опредленням її Управи та дирекції НДІУМ, створяться обставини, що виявлять доцільність припинення цієї опіки.

5. Діяльністю НДІУМ керує його Дирекція.

6. Для виконання своїх завдань НДІУМ має: Колегію наукових співробітників, мережу уповноважених на місцях скупчень української еміграції, Редакційну комісію та Видавничий кооператив.

III. Дирекція

7. Дирекція НДІУМ складається з шістьох осіб: Директора Інституту, двох його заступників, двох членів Дирекції та вченого секретаря Інституту.

8. Перший склад Дирекції призначає Ліга Українських Політичних В'язнів (ЛУПВ). Наступні обирає Колегія Наукових Співробітників Інституту на термін трьох років, на своїх загальних зборах, що мають відбуватися в січні місяці.

IV. Колегія наукових співробітників

9. Колегія наукових співробітників (КНС) виконує основне завдання НДІУМ: наукове дослідження та підготовку до видання матеріалів української мартирології.

10. КНС, в міру потреби, що її визначає Дирекція Інституту, відбуває свої пленарні засідання для вирішення таких справ:

- а) вибори Дирекції НДІУМ;
- б) плянування науково-дослідчої праці Інституту;
- в) зміна статуту або ліквідація НДІУМ.

11. До складу КНС входять усі постійні наукові співробітники Інституту, запрошені Дирекцією.

12. Науково-дослідча праця НДІУМ провадиться по відповідних тематичних групах, з яких, у процесі дальшого розгортання діяльності Інституту, мають утворитися шість секцій:

- а) секція української мартирології до кінця XVIII століття;
- б) секція української мартирології на терені Російської імперії XIX — XX стол.;
- в) секція української мартирології на терені російської окупації XX ст.;
- г) секція української мартирології за Австро-Угорської монархії;
- г) секція української мартирології на західних українських землях 1918 — 1939 р.р.;
- д) секція української мартирології за часів німецької окупації 1939 — 1945 р.р.

V. Уповноважені НДІУМ та комісії при них

13. Уповноважені НДІУМ призначаються Дирекцією Інституту по головних осередках української еміграції для збирання матеріалів української мартирології, головне, за ті періоди української визвольної боротьби, які ще не висвітлені належно в історичній літературі.

14. Для успішного виконання цього завдання уповноважені НДІУМ утворюють місцеві комісії з числа наукових, мистецьких, пресових, культурно-освітніх, церковних та громадських діячів.

VI. Редакційна комісія

15. Редакційну комісію організує Дирекція НДІУМ для рецензування й редагування наукових праць Інституту.

VII. Видавничий Кооператив

16. Видавничий Кооператив закладається для видання наукових праць та матеріалів НДІУМ.

Кооператив має діяти на підставі окремого статуту, як автономна господарча організація при НДІУМ.

VIII. Права Інституту

17. Інститут є правна особа й може набувати майно.

18. Інститут має свій штамп і печатку.

IX. Зміна статуту та ліквідація НДІУМ

19. Зміна статуту може відбутися на зборах Колегії наукових співробітників НДІУМ за постановою двох третин всіх членів КНС.

Якщо не буде зібрано потрібної більшості голосів, через місяць скликаються другі збори, які вирішують справу, без огляду на кількість присутніх, двома третинами голосів.

20. Ліквідація НДІУМ провадиться аналогічно до зміни статуту.

21. Наукові матеріали й майно НДІУМ передаються одній з споріднених українських наукових установ.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
DEPARTMENT OF THE HISTORY OF ARTS
OFFICE OF THE CURATOR OF THE MUSEUM OF ARTS AND ARCHITECTURE

EXHIBITION OF THE HISTORY OF ARTS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
DEPARTMENT OF THE HISTORY OF ARTS
OFFICE OF THE CURATOR OF THE MUSEUM OF ARTS AND ARCHITECTURE

EXHIBITION OF THE HISTORY OF ARTS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
DEPARTMENT OF THE HISTORY OF ARTS
OFFICE OF THE CURATOR OF THE MUSEUM OF ARTS AND ARCHITECTURE

EXHIBITION OF THE HISTORY OF ARTS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
DEPARTMENT OF THE HISTORY OF ARTS
OFFICE OF THE CURATOR OF THE MUSEUM OF ARTS AND ARCHITECTURE

EXHIBITION OF THE HISTORY OF ARTS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
DEPARTMENT OF THE HISTORY OF ARTS
OFFICE OF THE CURATOR OF THE MUSEUM OF ARTS AND ARCHITECTURE

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
DEPARTMENT OF THE HISTORY OF ARTS
OFFICE OF THE CURATOR OF THE MUSEUM OF ARTS AND ARCHITECTURE

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
DEPARTMENT OF THE HISTORY OF ARTS
OFFICE OF THE CURATOR OF THE MUSEUM OF ARTS AND ARCHITECTURE

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
DEPARTMENT OF THE HISTORY OF ARTS
OFFICE OF THE CURATOR OF THE MUSEUM OF ARTS AND ARCHITECTURE